

KREDİ KARTI VASITASIYLA YAPILAN TAKSİTLİ SATIŞLARDA KATMA DEĞER VERGİSİ MATRAHININ TESPİTİ VE UYGULAMASI

Serkan GÜNGÖR

İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı
Vergi Denetmen Yardımcısı

I-Giriş:

Ülkemizde kredi kartı kullanımı oldukça yaygınlaşmış durumda olup, bu durum bir yandan mevcut kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınmasına önemli bir katkı sağlarken öte yandan da vergilendirmeye ilgili problemleri beraberinde getirmektedir.

Öteden beri ülkemizde yaşanmış olan enflasyonist ortamın son yıllarda giderek azalmasına paralel olarak piyasa faiz oranının düşmesi, peşin alışverişlerin sağlamış olduğu avantajları ortadan kaldırarak , taksitli satışlarda patlamaya yol açmış durumdadır.

Bankalararası Kart Merkezi (BKM) verilerine göre; 2005 yılında 85,3 milyar YTL olarak gerçekleşen kredi kartı işlemlerinin yaklaşık yüzde 91'i alışveriş, yüzde 9'u ise nakit çekim olarak değerlendirilmiştir.

Aynı yılda kredi kartı ile yapılan taksitli alışverişlerin toplam cirosu 16,8 milyar YTL olarak gerçekleşmiş olup, taksitli kredi kartı alışverişlerinde yüzde 25,02'lik payla ilk sırayı giyim ve aksesuar mağazaları alırken, ikinci sırayı yüzde 16,64 ile elektrik-elektronik eşyalar ve bilgisayar, üçüncülüğü ise yüzde 10,47 ile telekomünikasyon harcamaları almış durumdadır. Bu ilk üç sırayı yüzde 10,37 ile mobilya ve dekorasyon, yüzde 9,09 ile de market ve alışveriş merkezlerindeki harcamalar takip etmektedir.

2005 yılında işyerleri tarafından kullanılan pos cihazlarının sayısı bir önceki yı-

la göre yüzde 25,1 artarak 1 milyon 140 bin adede yükselmiş bulunmaktadır. Bu yazımızda, nihai tüketicilerin sahip oldukları kredi kartı vasıtasıyla yapmış oldukları vade farklı taksitli alışverişlerde, sahip olunan kredi kartının sağlamış olduğu taksitlendirme seçeneklerinden dolayı oluşan vade farklarının, diğer bir anlatımla, banka tarafından pos makinesi vasıtasıyla kullanılan tüketici kredisine ait faizlerin fatura düzenlenirken KDV matrahına dahil edilip edilmeyeceği sorusuna cevap verilmeye çalışılacaktır.

II-Kredi Kartı Vasıtasıyla Yapılan Satışların Genel Mahiyeti:

Bilindiği üzere, kredi kartı vasıtasıyla peşin tutar üzerinden yapılan taksitsiz satışlarda satıcılar, satmış oldukları ürünün KDV dahil satış tutarını direkt pos makinesinden çekmekte ve faturayı da bu tutar üzerinden düzenlemektedirler. Banka ise çekilen bu tutar üzerinden; kendi lehine almış olduğu komisyon tutarını ve bu komisyon tutarı üzerinden hesaplamış olduğu Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) toplamını düşerek kalan tutarı mükellefin hesabına yatırmaktadır. Satıcılar da; satış tutarı ile banka hesabına yatan tutar arasındaki farkı (komisyon+BSMV) kayıtlarına gider olarak intikal ettir-

mektedirler. Bu tarz satışlarda, satıcının düzenlemiş olduğu fatura tutarının içinde bankaca kesilen komisyon ve BSMV de yer aldığından KDV matrahına bunlar dahil edilmektedir. Örneğin 1.000 YTL tutarındaki televizyon nihai tüketiciye tek slip olarak satıldığında ve banka bu tutar üzerinden % 1 komisyon+BSMV kestiğinde, satıcının hesabına 990 YTL geçmektedir. Bu örnekte fatura 1.000 YTL üzerinden düzenlenmekte ve KDV de bu tutar üzerinden hesaplanmaktadır. Bu tarz satışlarda satıcılar arasında pratikte uygulama birliği söz konusu olup, KDV matrahının içinde yer alan ve bankaca alınan komisyonun KDV matrahına dahil edilip edilmemesi konusunda ciddi bir tartışma söz konusu değildir. Bunun nedenini ise, kredi kartıyla yapılan satışlarda nihai tüketiciden alınan komisyon bedelinin bankaların nihai tüketicilerden aldığı bir komisyon olmamasına, söz konusu komisyonun bankalar tarafından kredi kartı karşılığında satış yapan şirketlerden alınmasına, şirketlerin de nihai tüketicilere bu komisyonu yansıtmasına bağlamak mümkündür. Bu durum aynı zamanda 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 20. maddesi ile 24. maddesinin (b) bendinin de gereğidir. Vadeli olarak yapılan taksitli satışlar-

da ise yaygın olarak iki durum söz konusu olabilmektedir.

Birinci durumda; ürünün peşin satış tutarı üzerinden taksitlendirme yapılmaktadır. Bu durumda uygulanacak vade oranı, anlaşma yapılan bankaya ve taksit sayısına göre değişebilmektedir. Bu tarz satışta taksitlendirme, müşterinin talebine ve satıcının bu hususta vereceği karara göre yapılmaktadır. Banka tarafından taksit sayısına göre uygulanan komisyon tutarı, satıcıların belirlemiş olduğu satış tutarından düşüleceği için bu satış usulünde taksitlendirmenin maliyetine satıcı katlanmakta kısaca kardan feragat etmektedir. Örneğin; 1.000 YTL tutarındaki televizyon nihai tüketiciye 12 taksitte satıldığında ve banka bu tutar üzerinden % 8 komisyon+BSMV kestiğinde satıcının hesabına 920 YTL geçmektedir. Bu tarz satışlarda, taksitlendirme satıcının iradesinden doğmakta ve taksitli satış tutarını da satıcı belirlemektedir. Bu yüzden de Katma Değer Vergisi; bankaca kesilen komisyon tutarı ve BSMV yi de içeren, satıcının belirlemiş olduğu satış tutarı üzerinden (örneğimizde 1.000 YTL) hesaplanır. Ayrıca yine bu tutar üzerinden hasılat faturası düzenlenir. Satış tutarı ile banka hesabına yatan tutar arasındaki farkın kayıtlara gider olarak intikal ettirileceği tabiidir.

İkinci durumda ise; satılan ürüne ilişkin taksitlendirme satıcının iradesi dışında bankanın kendisi tarafından yapılmaktadır. Uygulamada bu satış türüne; vade farklı taksitlendirme denilmektedir. Bu durumda satıcılar, bankaca önceden belirlenmiş faiz oranına göre peşin satış tutarlarının üzerine pos makinesi tarafından hesaplanan vade farkı tutarını koyarak satış yapmaktadırlar. Burada vade farkı denilen şey aslında, banka tarafından kredi kartı sahiplerine sağlanan tüketici kredisine uygulanan faizdir. Yapılacak olan kredi kartı kampanyalarında kart sahibi banka, üye işyeriyle, ürün grubu ve vade oranı belirlemektedir. Nihai tüketiciler ise vade farkı dahil toplam tutarı bankaya taksitler halinde ödemektedirler. Örneğin 1.000 YTL tutarındaki televizyon nihai tüketiciye 12 taksitte satıldığında ve banka bu tutar üzerinden % 12 faiz aldığı anda, satıcının hesabına 1.000 YTL geçmekte, müşterisi ise bankaya 1.120 YTL borçlanmakta ve bunu söz konusu bankaya 12 taksitte ödemektedir. Bu satış türünde, satıcılar bankaya herhangi bir komisyon ödememektedirler. Ancak puan kullanılması gibi istisnai durumlarda bankalar satıcılardan masraf talep edebilmektedirler.

Burada tereddüt edilen husus; KDV matrahının tespiti açısından, fatura

düzenlenirken bankanın aracılığıyla nihai tüketici kredisine ait faiz de dahil toplam tutar mı (örneğinizde 1.120 YTL) düzenlenecektir, yoksa firmaca belirlenen ve üzerine vade farkı konulmamış satış tutarına mı (örneğinizde 1.000 YTL) fatura düzenlenecektir? Bu konuda iki farklı görüş bulunmaktadır:

Bu görüşlerden birincisi; imalatçıdan nihai tüketiciye kadar uzanan satış zincirinde her bir aşama için bir sonraki halkadan alınan para veya para ile temsil edilen menfaatin tamamının KDV matrahına dahil edilmesi gerektiğini, bir başka ifadeyle; her bir aşama itibarıyla tahsil edilen para veya para ile ifade edilen menfaatlerin toplamı üzerinden fatura düzenlenmesi ve katma değer vergisi hesaplanması gerektiğini, bunun haricinde, konuyla ilgili olarak özel durumlar için Katma Değer Vergisi mevzuatında tanınmış herhangi bir istisna bulunmamakta olduğunu ileri sürmektedirler. Dolayısıyla bu görüşü savunanlar, tüketici kredisi faizi adı altında müşteriye yüklenen tutarın da KDV matrahına dahil edilmesi gerektiğini (örneğinizde 1.120 YTL) savunmaktadırlar.

Diğer görüşü savunanlar ise; 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 28.

maddesinin 2. fıkrası ile KDV Kanunu'nun 17/4-e ve 4. maddesi ile Kanununun 20 nci ve maddesine göre, bu tutarın KDV matrahına dahil edilmemesi gerektiğini (örneğinizde 1.000 YTL) ileri sürmektedirler.

Gelir İdaresi'nin ise bu konuda yayımlanmış tebliğ ya da sirküler şeklinde herhangi bir idari düzenlemesi bulunmamaktadır. Ancak pek çok Vergi Dairesi Başkanlığı (Defterdarlıklar) son yıllarda olaylara münhasır özelleştirilmiş olsalar bile bu özelgelerde genel bir uygulama birliğinin olduğunu söylemek güçtür.

III-Kanuni Düzenlemeler ve Konunun Değerlendirilmesi:

a) Konuyla İlgili Mevzuat:

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1/1. maddesine göre, Türkiye'de yapılan ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler Katma Değer Vergisi'ne tabi bulunmaktadır. Kanununun 4. maddesinde hizmet; "hizmet teslim ve teslim sayılan haller ile mal ithalatı dışında kalan işlemlerdir. Bu işlemler, bir şeyi yapmak, işlemek, meydana getirmek, imal etmek, onarmak, temizlemek, muhafaza etmek, hazırlamak, değerlendirmek, bir şeyi yapmamayı taahhüt etmek gibi şekillerde gerçekleş-

bilir.” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı Kanunun 10/a maddesinde, mal teslimi ve hizmet ifası hallerinde malın teslimi veya hizmetin yapılması anında vergiyi doğuran olayın meydana geleceği, 24/b maddesinde ise ambalaj giderleri, sigorta, komisyon ve benzeri gider karşılıkları ile vergi, resim, harç, pay, fon karşılığı gibi ödemelerin matraha dahil olan unsurlar olduğu belirtilmiştir. Diğer taraftan, Kanunun 20. maddesinde teslim ve hizmet işlemlerinde matrahın, bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedel olduğu hükme bağlanmıştır. Buna göre; bedel deyimi malı teslim alan veya kendisine hizmet yapılan ve yahut bunlar adına hareket edenlerden, bu işlemler dolayısıyla her ne suretle olursa olsun alınan veya bunlarca borçlanılan para, mal ve diğer suretlerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaat, hizmet ve değerler toplamını ifade etmektedir.

Öte yandan, 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinin 1. fıkrasında banka ve sigorta şirketlerinin, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya mahsuben aldıkları parala-

rın, banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olduğu hükme bağlanmıştır. Maddenin 2. fıkrasında ise; “Bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar (kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralar ile mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatler üzerinden komisyon, ücret, hizmet karşılığı gibi adlarla aldıkları paralar dahil) da banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir” denilmektedir. Aynı maddenin son fıkrasında ise; “2279 sayılı Kanuna göre; ikraz işleriyle uğraşanlarla ikinci fıkrada belirtilen muamele ve hizmetlerden herhangi birini devamlı olarak yapanlar bu Kanunun uygulanmasında banker sayılırlar. Bir şahsın münhasıran altın alım ve satımı ile uğraşması banker sayılmasını gerektirmez.” hükmü yer almaktadır. Katma Değer Vergisi Kanunu'nun

17/4-e maddesinde ise; Bankaların ve Şirketlerin nakdi veya nakdi gorta Muameleleri Vergisi ile ilgili olarak, kredi kartı ile yapılan işlemler Katma Değer Vergisi Kanunu ile ilgili olarak, kredi kartı vasıtasıyla yapılan vade farklı taksitli satışlarda satıcılarca, hatta kimi durumlarda idare tarafından banka komisyonu, vade farkı ya da banka faizi olarak tanımlanan tutar esasında tüketici kredisi faizidir ve bu haliyle tamamen bankaya ait bir gelir olup, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi kapsamındadır. Bu tarz satışlarda tüketici kredisi verme işleminin yer ve zaman olarak, satıcıların işyerinde ve de onların eylemi ile gerçekleştiğini ileri sürerek tüm satıcıları birer banka şubesi olarak değerlendirmek gerekir. Olayın gerçek durumunda bunların birer banka şubesi olmadığı alenen ortadadır. Çünkü pos makinesi kullanan işletmeler pratikte, tüketici kredisi veren değil, sadece yapmış oldukları sözleşme gereği sahip oldukları pos makineleri nedeniyle buna aracılık yapan ve bundan dolayı da bankalardan herhangi bir gelir temin etmeyen aksine bu durum için komisyon ödeyen işletmeler pozisyonundadırlar.

b) Konunun Değerlendirilmesi:

Genel olarak kredi kartı çıkaran bankalar, kredi kartı uygulamasında, sözleşme yaptıkları ve pos makinesi verdikleri iş yerlerinde kredi kartı sahibi kişilerin yapmış oldukları alışveriş bedellerini ödemeyi garanti eden bir müessese durumundadırlar. Bu durum satıcılar açısından, senetli sisteme göre riski oldukça az ve uygulanması da oldukça kolay bir sistem olup, neredeyse perakende satış yapan ya da hizmet veren tüm işletmelerde pos makinesi kullanılmaktadır.

Bu sistemde müşterisine kredi kartı veren bankanın gelirini; kart sahiplerinden aldığı giriş bedelleri veya yıllık üyelik aidatları yanında, esasen, yapılan sözleşme gereğince kendilerine alışveriş bedellerini ödemeyi garanti ettikleri iş yerlerinden bankanın sağlamış olduğu kredi kartıyla yapılmış olan alışveriş bedelleri üzerinden aldıkları komisyonlar oluşturmaktadır. Alınan bu komisyonlar ise; sözleşme yapılan işyerlerine müşteri temin etme ve müşterinin yaptığı alışveriş bedelini ödemeyi taahhüt etme ve ödeme hizmetlerinin karşılığıdır. Bu sistemde kredi kartı veren bankalar,

Bunların birer banka şubesi olarak, kredi kartı vasıtasıyla yapılan vade farklı taksitli satışlarda satıcılarca, hatta kimi durumlarda idare tarafından banka komisyonu, vade farkı ya da banka faizi olarak tanımlanan tutar esasında tüketici kredisi faizidir ve bu haliyle tamamen bankaya ait bir gelir olup, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi kapsamındadır. Bu tarz satışlarda tüketici kredisi verme işleminin yer ve zaman olarak, satıcıların işyerinde ve de onların eylemi ile gerçekleştiğini ileri sürerek tüm satıcıları birer banka şubesi olarak değerlendirmek gerekir. Olayın gerçek durumunda bunların birer banka şubesi olmadığı alenen ortadadır. Çünkü pos makinesi kullanan işletmeler pratikte, tüketici kredisi veren değil, sadece yapmış oldukları sözleşme gereği sahip oldukları pos makineleri nedeniyle buna aracılık yapan ve bundan dolayı da bankalardan herhangi bir gelir temin etmeyen aksine bu durum için komisyon ödeyen işletmeler pozisyonundadırlar.

Bilindiği üzere; 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun, Vergi Kanunlarının Uygulanması ve İspat başlığını taşıyan 3. maddesinin b bendinde "Vergilendirme vergiyi doğuran olay ve bu

olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır. Vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti yemin hariç her türlü delille ispatlanabilir. Şu kadar ki, vergiyi doğuran olayla ilgisi tabii ve açık bulunmayan şahit ifadesi ispatlama vasıtası olarak kullanılamaz. İktisadi, ticari ve teknik icaplara uymayan veya olayın özelliğine göre normal ve mutad olmayan bir durumun iddia olunması halinde ispat külfeti, bunu iddia eden tarafa aittir.” hükmü yer almaktadır. İmalatçıdan nihai tüketiciye kadar uzanan satış zincirinde her bir aşama için bir sonraki halkadan alınan para veya para ile temsil edilen menfaatin tamamının KDV matrahına dahil edilmesi gerektiğini ileri sürerek, bankanın satıcıdan almış olduğu komisyon dışında, tüketiciden almış olduğu tüketici kredisi faizi niteliğindeki vade farkı faiz tutarının satıcılar tarafından KDV matrahına dahil edilmesinde Vergi Usul Kanunu’na göre yasal isabet bulunmamaktadır. Çünkü vade farkı niteliğindeki faiz tutarının uygulayıcısı, karar vericisi ve tahsilatçısı banka olup, burada satıcının iradesinden kaynaklanan vade farkı koyma durumu sözkonusu değildir. Buradaki fiili durumda, alıcılar açısından, taksitli satışa konu ürünün vadedeli tutarını belirleyen yani ona vade-

li değerini biçen ve uygulayan otorite banka olmaktadır. Bu işlem ise kredi kartının pos makinesinden geçirilmesi suretiyle gerçekleşmektedir. Satıcının ürüne biçtiği değer ise banka hesabına yatan malın gerçek satış tutarı olmaktadır.

Öte yandan Katma Değer Vergisi Kanunu’nun “Teslim ve hizmet işlemlerinde matrah” başlıklı 20. maddesinde bahsedilen bedel kapsamına, bankaca tahsil edilen tüketici kredisi faizini sokmak iktisadi icaplara uygun düşmemektedir. Söz konusu tüketici kredisi faizi tamamen bankanın geliridir ve bu haliyle 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu’nun 28. madde hükmü gereğince Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi kapsamına girmektedir. Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17/4-e maddesinde ise; Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi kapsamına giren işlemler Katma Değer Vergisi’nden istisna edilmiştir ve bu hüküm tartışma konusu yapılamayacak kadar açıktır. Bu durumda da bahse konu tüketici kredisi faiz tutarı KDV matrahına dahil edilmemelidir.

V-Sonuç:

Mevcut yasal düzenlemelere göre; nihai tüketicilerin sahip oldukları kredi kartı vasıtasıyla yapmış oldukları vade farklı taksitli alışverişlerde, sahip olu-

nan kredi kartının sağlamış olduğu taksitlendirme seçeneklerinden dolayı oluşan vade farklarının, diğer bir anlatımla, banka tarafından pos makinesi vasıtasıyla kullanılan tüketici kredisine ait faizlerin fatura düzenlenirken KDV matrahına dahil edilmemesi gerekir.

Belge düzeni açısından, fatura edilecek tutar konusunda nihai tüketiciler

ile satıcılar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların ve bu anlaşmazlıklardan kaynaklanan ihbarların önüne geçilmesi için de, konuyla ilgili olarak net açıklamaları içeren bir idari bir düzenleme yapılması, yine bu düzenlemeyle pos sliplerinde KDV matrahını gösteren bir açıklamanın yapılmasının zorunlu hale getirilmesi uygun olacaktır.